

Asia: VN/15985/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksen luonnoksesta laiksi yhdenvertaisuuslain muuttamisesta (varhaiskasvatuksen edistämisvelvollisuus)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hallituksen esityksessä esitetään kumottavaksi säännökset toimipaikkakohtaisten yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimisvelvoitteista.

VOL ei kannata esitystä. Yleisesti todettuna on kestävämpiä, että varhaiskasvatukseen kohdistuu toistuvasti päätöksiä ja politiikkaa, jotka ovat ristiriidassa varhaiskasvatuslain tavoitteiden, pitkäjänteisen kehittämisen ja lasten edun kanssa. VOL korostaa myös, että koko koulutusjärjestelmän lainsäädäntöjen tulee olla linjassa ja yhteneväiset, jotta koulutuksellinen jatkumo turvataan yhdenvertaisesti jokaiselle lapselle.

Esitetty muutos aiheuttaisi sen, että toimipaikkakohtainen yhdenvertaisuussuunnitteluelvoite koskee perusopetuksen ja toiseen asteen oppilaitoksia, mutta ei varhaiskasvatusta. Esiopetuksen osalta toimipaikkakohtainen yhdenvertaisuussuunnitelma tehtäisiin vain silloin, kun se tapahtuu koulujen yhteydessä. Esitykset varhaiskasvatuksen suunnitelmavelvoitteiden poistamiseksi ovat hämmentäviä. VOL toteaa, että koulutusjärjestelmän keskeisten suunnitelmavelvoitteiden tulee olla yhtenäisiä.

Huolimatta siitä, että Opetushallituksen antamat valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet korostavat yhdenvertaisuutta arvoina, esitys haastaa toteutuessaan lasten yhdenvertaisuuden konkreettisen toteuttamisen. Yleensä ottaen esitykset, joissa ehdotetaan suunnitelmavelvoitteita poistettavaksi ja jättämällä ne vapaaehtoisesti kuntien laadittavaksi ovat huolestuttavia.

Esityksen mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjien (ja palveluntuottajien) olisi laadittava edelleen kuntakohtainen suunnitelma yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja syrjintäperusteet tulisi arvioida osana varhaiskasvatuksen järjestäjän kuntakohtaista yhdenvertaisuussuunnitelmaa. Voidaan kysyä, miten ilman toimipaikkakohtaista suunnitelmaa voidaan jälkikäteen arvioida sitä, miten edistämismittareita on päiväkodeissa toteutettu ja millaisiin toimiin yhdenvertaisuuden edistämiseksi on ryhdytty. Ilman suunnitelmaa myös yhdenvertaisuuden edistämistehtävän valvonta on vaikeampaa.

Merkittävä panos ajattelun ja asenteiden muuttamiseksi on koko henkilöstön keskustelu ja arviointi päiväkodin yhdenvertaisuuden tilanteesta ja tarvittavista toimenpiteistä suunnitelmaa laadittaessa. Toteutuessaan esitys on poistamassa sekä tämän henkilöstöä koskevan osallistumisveloitteen että suunnitelman laatimisveloitteen. VOL katsoo, ettei tämä voi olla vaikuttamatta yhdenvertaisuuden edistämiseen päiväkodeissa. Laista poistuisi myös velvoite kuulla lapsia ja näiden huoltajia edistämistoimenpiteistä. Yhdenvertaisuusvaltuutettu on nimenomaan todennut, että heidän kuulemisensa on tehokkaan ja tuloksellisen yhdenvertaisuustyön perusta.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on todennut Vuosikirjassaan (2018), että kuntakohtaiset suunnitelmat eivät riitä jalkauttamaan yhdenvertaisuustyötä koulutusjärjestelmään ja esitti siksi, että myös varhaiskasvatukseen tulisi säätää yksikkökohtainen yhdenvertaisuussuunnitelmavelvoite vastaavasti, kuten muualla koulutusjärjestelmässä on. Sen lisäksi, että koulutusjärjestelmän yhteiset toimipaikkakohtaiset suunnitelmat luovat koulutuksellisen jatkumon, huomioivat ne kunkin toimipaikan todelliset tarpeet. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla alueellisen segregaatiokehityksen vuoksi päiväkotien yhdenvertaisuussuunnitelmissa on huomioitava erilaisia asioita, eri alueilla ja eri päiväkodeissa.

Lausuntokierroksella oli juuri esitys poistaa myös kuntakohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat, joka toteutuessaan korostaisi entisestään normiluonteisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden vahvaa pedagogista johtamista, näin myös tämän esityksen osalta.

VOL katsoo, että toteutuessaan esitys nostaa vaatimuksia entisestään päiväkodin johtajan ja varhaiskasvatuksen opettajan pedagogiselle osaamiselle ja roolille, jotta varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet toteutuvat. Käsillä olevan esityksen toteutuessa kasvaa myös lapsen varhaiskasvatussuunnitelman ja kelpoisen varhaiskasvatuksen opettajan ja kasvatustieteen maisteritutkinnon suorittaneen päiväkodin johtajien merkitys. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen, Karvin (2024) politiikkasuosituksissa todettiin päiväkodin johtajan kelpoisuuden tuottamassa kasvatustieteen maisterikoulutuksessa korostuvan varhaiskasvatuksen organisaatiokulttuurin, koulutusjohtamisen sekä kasvatusyhteisöjen johtajuuteen ja johtamiseen liittyvät teemat. Työelämän edustajat arviointien mukaan pedagoginen osaaminen ja johtamisosaaminen tulevat korostumaan myös tulevaisuudessa päiväkodin johtajien työtehtävissä. Nykyisistä varhaiskasvatustieteen kelpoisuuksista tulee jatkossa pitää ehdottomasti kiinni.

Esitystä perustellaan säästöillä. Lyhytnäköisten säästöjen sijaan varhaiskasvatuksen päätöksenteossa tulisi vahvistaa tekijöitä, jotka turvaavat yhdenvertaisen ja korkeatasoisen varhaiskasvatuksen toteutumisen sekä kehittämisen pitkälle tulevaisuuteen.

Yhdenvertaisuustyön vaikutukset näkyvät toiminnassa vahvimmin, kun toiminta sen edistämiseksi on systemaattista, pitkäjänteistä, jatkuvaa ja tavoitteellista. Tästä syystä yksikkökohtaisella suunnitelmavelvoittavuudella esiin nostettu päiväkotikohtainen työ on keskeisessä roolissa. VOL katsoo, että suunnitelmavelvoitteiden poistaminen on ristiriidassa hallitusohjelman tavoitteiden kanssa parantaa varhaiskasvatuksen laatua.

Pakanen Anitta
Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto